

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาเชิงวิจัย

การเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี การปรับเปลี่ยนปฏิรูปสังคมไปสู่ความเป็นสังคมใหม่ ประกอบกันแนวคิดใหม่ของการจัดการศึกษา ขึ้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม สามารถพัฒนาตนเอง และสามารถร่วมมือกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ จึงจัดทำหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งประกอบด้วยกลุ่มสาระที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนเพื่อให้การจัดการ การศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้า ทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลไกใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนอง ความต้องการของบุคคลในสังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ ในสังคมโลกและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้อง จัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึง การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน อีกทั้งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 มาตรา 44 ได้กำหนดให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการและเลขาธิการ คณะกรรมการการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้ง ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและ สถานศึกษาโดยตรง พร้อมทั้งได้กำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลเพื่อให้มีความเป็นอิสระคล่องตัว สามารถบริหารจัดการการศึกษาในสถานศึกษาได้สะดวก รวดเร็ว ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การบริหารการศึกษาจึงมีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม โดยสถานศึกษามีอำนาจในการบริหารและจัด การศึกษาด้วยตนเองมากขึ้น ทำให้ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนบทบาท หน้าที่เพื่อบริหารจัดการการศึกษาในรูปแบบใหม่ ที่นำแนวคิดหลักของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

(School-based Management) และเน้นในเรื่องของการกระจายอำนาจจากส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจมากขึ้นภายใต้การบริหารในรูปขององค์กรบุคคล คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการบริหาร แบบมีส่วนร่วม (Participation) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำหนดนโยบายและแผนการตัดสินใจการกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-พ.ศ.2554) กรมการปกครอง (2551 : 3-4) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรม และมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาคนดังกล่าว มุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะพร้อมทั้งมีสมรรถนะทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

กระทรวงศึกษาธิการ (อ้างถึงใน สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 : 1) ได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมาย และมาตรฐาน การเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก พร้อมกันนี้ได้ปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 1) ยังได้กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาอันจะนำไปสู่การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันประสบปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ จากรายงานผลการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สพศ.) (2551 : 10) พบว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับการศึกษาปฐมวัย ทั้งหมด 12,414 โรงเรียนไม่ผ่านการรับรอง 2,454 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 19.77 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งหมด 14,196 โรงเรียนไม่ผ่านการรับรอง 3,139 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 22.11 นอกจากนี้ทางด้านสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวง ศึกษาธิการ (2552 : 142) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน

ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสภาพและปัญหาของครู มีผลการวิจัยสรุปไว้ดังนี้ 1) ครูผู้สอนไม่ได้จบการศึกษาในวิชาเอกที่สอนโดยตรง โดยมีสาเหตุสำคัญจากการที่ครูที่จบวิชาเอกที่สอนไม่เพียงพอและขาดความสมดุลของครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทำให้ต้องจัดครูที่จบวิชาเอกอื่นมาสอนแทน ส่งผลทำให้พัฒนาการของผู้เรียนไม่ดีเท่าที่ควร โดยปัญหาดังกล่าวส่งผลทางลบต่อคุณภาพของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษามากกว่าระดับประถมศึกษา เนื่องจากมีเนื้อหาสาระที่ลุ่มลึกมากกว่า 2) ครูมีภาระงานมาก โดยครูมีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากงานสอนให้รับผิดชอบหลายงาน เช่น งานธุรการ งานการเงิน งานพัสดุ งานประกันคุณภาพ งานสารสนเทศ เป็นต้น ภาระงานดังกล่าวทำให้ครูไม่มีเวลาดูแลเกี่ยวกับการสอนอย่างเต็มที่ ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่มาจากการที่สถานศึกษาขาดแคลนบุคลากรสายสนับสนุนการสอน 3) ครูมีศักยภาพไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน โดยมีสาเหตุมาจากการสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอก ขาดทักษะในการสอนและไม่ลุ่มลึกในเนื้อหาวิชา การขาดประสบการณ์ในการสอนและไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4) ครูต้องสอนหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีสาเหตุมาจากการมีครูไม่เพียงพอ ขาดความสมดุลตามสัดส่วนวิชาเอก ทำให้ต้องสอนหลายกลุ่มสาระ ส่งผลทำให้ครูเตรียมการสอนไม่ทันและจัดกระบวนการเรียนรู้ไม่ได้ดีเท่าที่ควร ขณะเดียวกันสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 3) ได้สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปี ของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ.2542-พ.ศ.2551) ของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ ลดลงอย่างต่อเนื่องทุกรายวิชาในช่วงเวลา 5 ปี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แนวโน้มของคะแนนผลสัมฤทธิ์ไม่ต่างกัน คือ มีแนวโน้มลดลง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ช่วงปี พ.ศ.2546-พ.ศ.2547 และปี พ.ศ.2550 ในวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่า ร้อยละ 50 ทุกรายวิชา แต่ในปี พ.ศ.2550 วิชาหลักดังกล่าวมีเพียงวิชาภาษาไทยที่ได้คะแนนเฉลี่ยมากกว่า ร้อยละ 50 สำหรับผลจากการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) รอบแรกในช่วงปี พ.ศ.2544-พ.ศ.2548 จำนวน 30,030 โรงเรียน พบว่า โรงเรียนที่สามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มาตรฐานด้านความรู้ ความสามารถทางวิชาการ 3 มาตรฐาน โดยเฉลี่ย มีเพียงร้อยละ 10.4-24.0 โดยมีผลการประเมินอยู่ในระดับดี ในเรื่องผู้เรียนมีความสามารถในการ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง มีเพียงร้อยละ 10.4 เรื่องมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรอยู่ในระดับดี มีเพียงร้อยละ 11.4 และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 24.0 ส่วนผลการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) รอบสอง ปี พ.ศ.2548-พ.ศ.2551 พบว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวน 22,425 โรงเรียน มีร้อยละ 79.7 ที่ได้

มาตรฐาน และร้อยละ 20.3 ที่ต้องได้รับการพัฒนา ทั้งนี้จำนวนโรงเรียนดังกล่าวมีข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรทางการศึกษา ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ พบว่า มีปัญหาด้านการขาดแคลนครู งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา และอาคารสถานที่ จากปัญหาดังกล่าวส่งผลทำให้โอกาสในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาย่อมมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาขนาดเล็กหรือสถานศึกษาที่มีข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรทางการศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, <http://doc.obec.go.th/doc/web.doc/>) ได้ระบุจำนวนข้าราชการครูในสังกัดทั้งสิ้น 395,465 คน การคำนวณอัตรากำลังข้าราชการครูโดยใช้เกณฑ์ตามเงื่อนไขเงินกู้ธนาคารพัฒนาเอเซีย (Asian Development Bank : ADB) อัตราข้าราชการครูต่อจำนวนนักเรียน 1 : 25

จากความเป็นเอกภาพทางนโยบายในการจัดการศึกษาของชาติจึงมีการส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพและมีความเสมอภาพ นอกจากนี้ นโยบายของรัฐบาลไทยทุกรัฐบาล ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพ พัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภาคการผลิตและการให้บริการที่สำคัญ กระทรวงศึกษาธิการ (<http://eduhighland.obec.go.th/innovation.php?title>) ได้สรุปไว้ว่า ประเทศไทยเป็นภาคีขององค์การสหประชาชาติได้รับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 (พ.ศ.2532) ที่กำหนดให้รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่ได้รับการศึกษานานพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกันอันเป็นไปตามปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for all) หรือปฏิญญาจอมเทียน ค.ศ.1990 (พ.ศ.2533) ที่มุ่งเน้นให้การจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานของปวงชนเป็นไปอย่างเสมอภาคทั่วถึง และเป็นการขจัดความเหลื่อมล้ำกันในระบบการศึกษาระหว่างกลุ่มต่างๆ

ในขณะเดียวกันประเทศไทยมีสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง ห้างไกลทุรกันดาร การคมนาคมไม่สะดวก ซึ่งเป็นถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของชนเผ่าต่างๆ ได้แก่ เผ่า ม้ง กะเหรี่ยง เมี่ยน (เย้า) ลีซู (ลีซอ) ลาหู่ (มูเซอ) อาข่า (อีเก้อ) ลัวะ ถิ่นขมุ และมลาบรี (ตองเลื่อง) นอกจากนี้บริเวณดังกล่าวยังเป็นอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีชนกลุ่มน้อยอพยพหนีภัยจากการสู้รบภายในประเทศบางส่วนได้เข้าพักพิงในพื้นที่ตามแนวชายแดนตลอดจนความต้องการใช้แรงงานไร้ฝีมือมีผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายเป็นจำนวนมาก ในจำนวนนี้มีเด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยการศึกษา รวมอยู่ด้วย ประชากรมีวัฒนธรรมและความเชื่อที่แตกต่างกันตามเผ่าพันธุ์ของตน ประชากรมีฐานะยากจน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่หาของป่า และมีการบุกรุกถางป่า สภาพของโรงเรียนต่างๆ เป็นโรงเรียนขนาดเล็กกระจายตามหุบบ้านในหุบเขาและบนภูเขาสูง กระทรวงศึกษาธิการ (<http://eduhighland.obec.go.th/innovation.php?title>)

ได้สรุปปัญหาเด็กที่อาศัยในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร ดังนี้ ด้านวิชาการ พบว่า ประชากรวัยเรียนในพื้นที่ดังกล่าวมีเด็กตกหล่นไม่ได้เข้าเรียน คิดเป็นร้อยละ 38 ของประชากรในวัยทั่วประเทศ ผู้เรียนที่เข้าเรียนแล้วออกกลางคัน คิดเป็นร้อยละ 15 ของผู้เรียนที่ออกกลางคันทั่วประเทศ ผู้เรียนที่จบการศึกษาในช่วงชั้นที่ 2 แล้วไม่ได้เรียนต่อในช่วงชั้นที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 9.27 ของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้เรียนที่จบการศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 แล้วไม่ได้เรียนต่อในช่วงชั้นที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 48.85 ของผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ผู้เรียนบนพื้นที่ภูเขาสูงมีคุณภาพการเรียนต่ำไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ผู้เรียนมีภาวะทุพโภชนาการ สุขภาพอนามัยไม่ดี และด้านบริหารทั่วไป พบว่า สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอน ขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน ผู้เรียนขาดความรู้ความเข้าใจในการรับทราบข่าวสารด้านการรักษา และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติต่างๆ ขณะเดียวกันกระทรวงศึกษาธิการ (2554 : 58-59) ได้สรุปรายงานการประเมินโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนี้ ด้านบุคลากร พบว่า ครูไม่ครบชั้นไม่ครบกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูขาดประสบการณ์ความชำนาญเฉพาะด้าน ครูขาดความรู้และทักษะ ด้านกระบวนการตามกลุ่มสาระ การเรียนรู้ และครูไม่มีเวลาเตรียมการสอน ด้านงบประมาณ พบว่า มีงบประมาณจำนวนจำกัดไม่เพียงพอเนื่องจากเกณฑ์ การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณ ด้านวิชาการ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กยังไม่มีโทรทัศน์และเครื่องคอมพิวเตอร์ นักเรียนสามารถหาความรู้ทางอินเทอร์เน็ต มีความขาดแคลนด้านวัสดุการเรียนการสอน เช่น เครื่องมือวิทยาศาสตร์ วัสดุอุปกรณ์งานครัว เครื่องใช้สำนักงาน โต๊ะเก้าอี้ หรือที่มีอยู่ในสภาพเก่าทรุดโทรมใช้การไม่ได้ หนังสือแบบเรียน แบบฝึกหัดไม่เพียงพอ และด้านบริหารทั่วไป พบว่า มีความขาดแคลนอาคารเรียน อาคารประกอบ อาคารเรียนที่มีอยู่ปัจจุบันมีสภาพเก่าทรุดโทรม ห้องเรียนไม่เพียงพอ ขาดแคลนห้องปฏิบัติการ สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

จากสภาพการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า สภาพและปัญหาการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยเป็นอย่างไร และควรมีรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย มาตรการ และแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตลอดจนการสนองเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-พ.ศ.2561) ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย
3. เพื่อกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

ประโยชน์คำถามวิจัย

คำถามหลัก

รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยเป็นอย่างไร

คำถามรอง

1. สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยเป็นอย่างไร
2. ปัญหาในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพปัญหา และรูปแบบ การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยกำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย

1.1 สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ การบริหารจัดการด้านวิชาการ การบริหารจัดการด้านงบประมาณ การบริหารจัดการด้านบริหารบุคคล และการบริหารจัดการด้านการบริหารทั่วไป

1.2 ปัญหาการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ ปัญหาการบริหารจัดการด้านวิชาการ ปัญหาการบริหารจัดการด้านงบประมาณ ปัญหาการบริหารจัดการด้านบริหารบุคคล และปัญหาการบริหารจัดการด้านการบริหารทั่วไป

1.3 รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ การบริหารจัดการด้านวิชาการ การบริหารจัดการด้านงบประมาณ การบริหารจัดการด้านบริหารบุคคล และการบริหารจัดการด้านการบริหารทั่วไป

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่การวิจัยในครั้งนี้ คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ประกอบด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 23 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2,160 คน ครูฝ่ายวิชาการจำนวน 2,160 คน ครูฝ่ายวิชาการจำนวน 2,160 คน ครูฝ่ายงบประมาณ จำนวน 2,160 คน ครูฝ่ายบุคลากร จำนวน 2,160 คน และครูฝ่ายบริหารทั่วไป จำนวน 2,160 คน รวมทั้งสิ้น 4,348 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 7 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 48 คน ครูฝ่ายวิชาการ จำนวน 48 คน ครูฝ่ายงบประมาณ จำนวน 48 คน ครูฝ่ายบุคลากร จำนวน 48 คน และครูฝ่ายบริหารทั่วไป จำนวน 48 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling)

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อความเข้าใจตรงกันการวิจัยครั้งนี้ได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

การบริหารจัดการสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานอย่างมีเป้าหมาย ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง ครูและบุคลากรทางการศึกษา งบประมาณและอาคารสถานที่

ข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง การมีจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา งบประมาณ และอาคารสถานที่ ดังนี้

1. มีจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาน้อยกว่าจำนวนห้องเรียนที่เปิดสอน + 1 (ผู้บริหาร)
2. มีงบประมาณอุดหนุนเฉพาะงบรายหัวของนักเรียน
3. มีอาคารสถานที่ ดังต่อไปนี้
 - 3.1 มีอาคารเรียนที่มีจำนวนห้องเรียนต่ำกว่าจำนวนห้องเรียนที่เปิดสอน
 - 3.2 ห้องพักครูที่มีพื้นที่ต่ำกว่า 4.5 ตารางเมตรต่อครู 1 คน
 - 3.3 มีโรงประชุมที่มีพื้นที่ต่ำกว่า 1 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน
 - 3.4 มีโรงอาหารที่มีพื้นที่ต่ำกว่า 1 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน
 - 3.5 มีห้องสมุดที่มีพื้นที่ต่ำกว่า 1 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน
 - 3.6 มีส้วม 1 ที่นั่ง ต่อจำนวนนักเรียนชายมากกว่า 50 คน และมีส้วมที่มีจำนวน 1 ที่นั่ง ต่อจำนวนนักเรียนหญิงมากกว่ามากกว่า 35 คน
 - 3.7 มีเตียงพยาบาล 1 เตียงต่อนักเรียนมากกว่า 500 คน

ชนเผ่า หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมี 10 เผ่าหลักประกอบไปด้วย เผ่ากะเหรี่ยง ม้ง เมี่ยน (เย้า) ลีซู (ลีซอ) ลาหู่ (มูเซอ) อาข่า (อิก้อ) ลัวะ ถิ่น ขมุ และมลาบรี (ตองเหลือง)

รูปแบบ หมายถึง ผลจากการสังเคราะห์จุดแข็ง โอกาส จุดอ่อน และอุปสรรค ของผลการศึกษาสภาพและปัญหาในการบริหารจัดการสถานศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เพื่อกำหนดเป็นรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้ข้อมูลที่เป็นผลจากการวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย
2. ได้ข้อมูลที่เป็นผลจากการศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย
3. ได้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

ข้อมูลเบื้องต้นดังกล่าวเป็นการกำหนดนโยบายเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทของชนเผ่าในระดับกระทรวงศึกษาธิการ ระดับสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา และกำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหาด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารบุคลากร และด้านการบริหารทั่วไป และเพื่อให้การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาในบริบทชนเผ่าภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนการสนองเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-พ.ศ.2561) ต่อไป